

DOI:10.33608/0236-1477.2020.05.53-60
УДК 821.161.2Куліш7Чорна рада:81'373.23

Олесь ФЕДОРУК, кандидат філологічних наук,
старший науковий співробітник
Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України,
вул. М. Грушевського, 4, м. Київ, 01001
e-mail: oles.fedoruk@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6202-541X>

ДЖЕРЕЛА АНТРОПОНІМІВ У РОМАНІ П. КУЛІША «ЧОРНА РАДА»

У статті класифіковано джерела антропонімів у різних редакціях роману П. Куліша «Чорна рада». Визначено три типи джерел: історичні прототипи, імена і прізвища осіб із Кулішевого оточення, документальні джерела. Запроваджено в науковий ужиток нове джерело антропонімів роману — Кулішеві виписки з реєстру козацьких полків Гетьманщини (1741). Тут містяться антропоніми Василь Невольник, Пугач, Петро Сердюк, Тарануха, Чепурний, Черевань, Тур, Шрамко і Шрамченко, Шкода, які автор використав у різних редакціях твору. Частина цих антропонімів Кулішеві була відома з дитинства як прізвища мешканців м. Воронежа (Черевань, Шрамченко) та товаришів (Сердюков).

Ключові слова: *прообраз, прототип, антропонім, джерело.*

Дешифрування тексту роману Пантелеймона Куліша «Чорна рада» на рівні джерел, що їх письменник використав, пишучи твір, — проблема, яка повсякчас привертала увагу дослідників. Природно, що найбільше уваги було приділено вивченню історичної основи твору, зокрема у плані зіставлення романної розповіді з козацькими літописами — Самовидця та Григорія Граб'янки (праці Лева Окіншевича, Осипа Гермайзе, Євгена Нахліка, Іва-

---

Цитування: Федорук Олесь. Джерела антропонімів у романі П. Куліша «Чорна рада». Слово і Час. 2020. № 5 (713). С. 53—60. <https://doi.org/10.33608/0236-1477.2020.05.53-60>

на Дзири та ін.). Наскільки правдоподібно в романі зображено період «чорної ради» — це питання цікавило і перших критиків роману — Миколу Костомарова та, особливо, Михайла Максимовича [12, 17—20]. Останній верифікував інформацію щодо ряду історичних імен та подій, виявивши значну невідповідність між історичною дійсністю і мистецьким викладом. І хоча для оцінки художнього твору, у якому авторський домисел органічний, така невідповідність важила небагато, Кулішеві ця критика була особливо дошкуальною. Адже письменник не раз наголошував, що історичний романіст повинен уважно студіювати джерела і правдиво зображати епоху. І в епілозі до «Черной рады» він про це теж писав: «вникнув в нравы малороссиян XVII века, столь непохожие на нынешние (разумеется, в известном слое общества), я убедился, что повествователю надобно здесь смотреть на вещи глазами тогдашнего общества; я <...> подчинил всего себя былому; и потому сочинение мое вышло не романом, а хроникою в драматическом изложении» [8, 263].

Значною мірою автор сам спонукав дослідників з'ясувати історичні, а також фольклорні джерела твору. Первісну редакцію російської версії «Чорної ради» (1845) Куліш спорядив численними примітками, яким надав функцію документування тексту. Раціональність художнього мислення письменника в цих примітках проявилася особливо виразно. Автор прагнув викликати враження стовідсоткової достовірності мовленого, незважаючи на те, що примітки перебивають художність викладу й заважають сприймати твір як естетичний текст (див. [13; 17, 274—275, 377—378]). Методику своєї праці Куліш засвідчив у примітці до публікації фрагмента із «Чорної ради» в «Современнике» 1846 р.: «Автор смотрит на дело романиста серьезно и для своих рассказов изучает исторические источники и памятники так же прилежно, как бы и для самой истории Украины. Поэтому изображенная здесь картина хотя представлена и в драматической форме, но основана на строгом изучении старины украинской» [5:1, 62].

Оця настанова раціоналізувати письмо, максимально наблизивши розповідь до дійсності, позначилася на різних рівнях: і у фабульній дії, і в зображенні історичного минулого, і в декоруванні тексту фольклорно-етнографічними деталями (описи вбрання, побуту, народних звичаїв, цитування фольклорних творів тощо), і в епіграфах для російської версії, і навіть у такому незвичайному, на перший погляд, сегменті, як антропоніми — імена, прізвища та прізвиська героїв роману.

Значна кількість приміток у первісній редакції російської версії роману містить посилання на джерела, звідки автор запозичив ту чи ту інформацію: праці Миколи Маркевича, Дмитра Бантиш-Каменського, Веспасіана Коховського, Нестора Літописця, родинний архів Ханенків тощо. Поклик на Атанасія Кальнофойського (як з'ясувалося, запозиче-

ний із вторинних джерел; див.: [13, 51—52]) уміщено навіть в основному тексті російського роману. Утім, уся ця група антропонімів стоїть за межами художньої розповіді, а тому в статті її оминаю.

Походження антропонімів у «Чорній раді» має щонайменше три виразних джерела. Одне — найочевидніше — це імена героїв, які мають історичних прототипів: гетьмани Яким Сомко й Іван Брюховецький, військовий писар Михайло Вуяхевич і ніжинський полковий осавула Матвій Гвинтовка. Персонажами «за кадром» є гетьман Правобережної України Павло Тетеря, ніжинський полковник Василь Золотаренко (Васюта), архімандрит Інокентій Гізель. У різних редакціях згадуються й інші історичні особи (Богдан Хмельницький, Петро Конашевич-Сагайдачний, Ярослав Мудрий, Матвій Гладкий, Яків Барабаш, Ярема Вишневецький та ін.) [див.: 16, 22—23]. Прообразом паволоцького полковника-священника Івана Поповича був Іван Шрам, проте це прізвисько, як і справжнє прізвище героя — Чепурний — Куліш узяв з іншого джерела (про це пишу далі).

Другий тип джерел для антропонімів — автобіографічні. Ряд епізодичних персонажів мають прізвища Кулішевих товаришів, яким у такий «грайливий» спосіб автор адресував свій роман. Це — ніжинський сотник Гордій Костомара (історик Микола Костомаров), переяславський сотник Іван Юско (у першій редакції — Іван Юскевич [10, 86]; учитель київської гімназії Іван Юскевич-Красковський), борзнянський сотник Білозерець (шурин Василь Білозерський), січовий козак Петро Сердюк (близький товариш по Новгород-Сіверській гімназії Петро Сердюков), паволоцький осавула Гулак (кирило-мефодіївець Микола Гулак) [див.: 14, 118; 17, 30]. Названим персонажам автор виразно симпатизує — їх змальовано прихильниками державника Якіма Сомка (Костомара, Юско, Білозерець); наділений шляхетними рисами й низовий братчик (Сердюк). Натомість образ запорожця Олекси Сенчила (учитель киево-подільського повітового дворянського училища Олекса Сенчило-Стефановський), який зваблює чужу жінку, значною мірою сатиричний. Неоднозначним для потрактування у плані прототипу є образ Тараса Сурмача. Євген Нахлік уважає, що для цього персонажа Куліш обрав ім'я Тараса Шевченка — «з натяком на його станове походження, демократичні й соціально-бунтарські настрої і з добросердним товариським докором за слабкість до оковитої та схильність настійливо припрошувати до чарки інших» [14, 118]. На мою думку, така аргументація не досить переконлива, щоб визнати, ніби в цьому образі міститься алюзія на Шевченка, — ми не маємо відомостей, що Кулішеві та Шевченкові сучасники так цей образ прочитували, а натяки надто узагальнені й непрозорі, а отже, навряд чи надаються для безапеляційного висновку.

Любовну лінію роману автор вивів у проєкції своїх взаємин із Олександром Білозерською та її матір'ю Мотроною. Образи Петра Шраменка, Лесі Череванівни та її матері Меланії мають виразну автобіографічну основу [2, 59—60; 3, 183—185, 189—191; 17, 300, 307—308]. Утім лише для Череванівни Куліш обрав ім'я «із життя». Згодом, у другій половині 1850-х років, даруючи вже Олександрі як дружині примірник перших розділів роману, автор зробив у ньому красномовний напис (цитую фрагмент): «Эти первые наброски Черной Рады имеют цену только для нас с тобою. Между строк мы читаем здесь ненаписанные строки, которые превосходят все, что я написал и напишу. Храни этот памятник любви нашей от постороннего любопытства» [2, 59—60].

І нарешті ще один тип джерел (умовно назву їх документальними) письменник використав для вибору імен героїв роману. Іван Абрамов звернув увагу на те, що Куліш скористався з наявних прізвищ свого рідного Воронежа для того, щоби ввести в коло персонажів Матвія Череваня. Дослідник навів документ 1813 р. — записку Омеляна Чуйкевича (батька ще одного близького товариша Куліша з його малої батьківщини — Петра Чуйкевича) до отця Григорія Кулжинського (батька письменника та етнографа Івана Кулжинського), де йшлося: «Сего подателя козака Воронежского Сидора Череваня с моею крестьянкою Мариею Казюковною [це прізвище Куліш ужив для псевдоніма Панько Казюка. — О. Ф.] благоволите обвенчать» [1, 51].

Крім названого джерела, як з'ясувалося, існує ще один, досі не введений у науковий обіг документ; у ньому міститься низка прізвищ, ужитих у «Чорній раді». Це — Кулішеві виписки на двох аркушах із реєстру козацьких полків Гетьманщини. Їх назва — «Из “Ведомостей о малороссийских полках”, составленных к смотру во 1741 году» [7]. Гатунок паперу й характер почерку вказує на те, що виписки зроблено в першій половині 1840-х років, у пору, коли Куліш працював над текстом «Чорної ради». Це припущення потверджує й олівцевий напис на першому аркуші угорі рукою Куліша: «Окольского дневник». З названим щоденником письменник ознайомився в бібліотеці графа Константія Свідзінського в Ходоркові, про що повідомив Михайла Юзефовича в листі від 10 вересня 1844 р. зі Сквири [9, 40]. Список містить імена осіб — близько ста — і вказівку на їхню належність до певної сотні, куреня, села (усе — російською мовою). Тут наведу лише ті прізвища козаків, які автор використав у романі.

Мартин Тур — *Слоутського куреня Глухівської сотні* (у романі — за порожець Кирило Тур).

Петро Сердюк — *Спаського куреня Глухівської сотні*. Куліш називав і в житті Петра Сердюкова, про якого йшлося, Сердюком (зрештою, як і М. Костомарова — Костомарою, а В. Білозерського — Білозерцем), як

от у листі до Осипа Бодяньського від 4 липня 1848 р.: «До Срезневського направляю ще одного та вже презавзятого козарлюгу, — коли знаєте — Петра Сердюка» [9, 226].

Петро Черевань — міста *Воронежа* *Воронізької сотні*. У романі — Михайло Черевань, «тяжко грошовитий, да й веселий пан із козацтва». Це прізвище у списку подано без пом'якшення кінцевої приголосної — *Череван*, і саме так воно було написано в первісній редакції російської версії «Чорної ради» (в остаточному тексті — з пом'якшенням).

Корній Чепурний — *Кролевецької сотні* (це справжнє прізвище головного героя Івана Шрама).

Остап Шрамченко — значковий товариш *Ніжинського полку*; *Григорій Шрамченко* — *Ніжинського полку*; *Василь Шрамченко* — *сотник Олішевської сотні*. Шрамченком — не Шраменком — у ранній редакції письменник називав сина Шрама, котрий, як відомо, у тій же редакції був Шрамком. Шрамченки — знаний і впливовий козацький рід (див., зокрема: [11, 414—415]). Одна гілка цього роду вкорінилася у Воронежі. В оповіданні «О том, от чего в местечке Воронеже высох Пешевцов став» письменник згадує також і Шрамків став: «Был когда-то в местечке Воронеже (Глуховского уезда) большой пруд, который назывался *Пешевцовым ставом*. То уж был пруд, так пруд! Не *Гудовичеву* и не *Шрамкову* чета [підкреслення Куліша. — О. Ф.]» [6, 205].

Іван Шрамко — *Шановалівської сотні містечка Шановалівки*; *Петро Шрамко* — *Конотопської сотні містечка Конотопа*. — Варто зазначити, що Шрамки (зокрема, також Іван, але інший) фігурують у ще одному джерелі, відомому Кулішеві — реєстрі Війська Запорізького, складеному після Зборівського договору, що його видав Осип Бодяньський 1875 р. [15, 30, 64, 189, 212 та ін.] Реєстр зберігався в Андрія Стороженка, у 1840-х роках — головного директора урядової Комісії внутрішніх і духовних справ у Польському Королівстві. У нотатнику Куліш перед виїздом за кордон зазначив: «В Варшаве убедить Стороженка послать Бодяньському список реєстр[а] козаков Богдана Хмельницького» [4, 35; 9, 104, 442]. Утім пишучи «Чорну раду», автор іще не мав змоги ознайомитися із цим документом.

Грицько Пугач — *2-ї Ніжинської полкової сотні, села Бакаївки* (у романі промовисте прізвисько кошового діда — батька Пугача).

Василь Невольник — *Прилуцького полку*. Так само звали слугу Череваня, який служив йому зі вдячності за викуп. У первісній українській та російській редакціях читач довідується і справжнє прізвище Василя Невольника — Тарануха [18, 59—60], і цей антропонім також міститься в Кулішевих виписках із «Ведомостей»: *Федір Тарануха* — *значковий товариш Прилуцького полку*. Уведення цього прізвища на сторінки роману має також автобіографічний підтекст: Куліш записав від Кіндрата Та-

ранухи на півдні Київської губернії народні перекази. Уривок із одного такого переказу про запорожців письменник ужив як епіграф до п'ятого розділу остаточного тексту російської версії «Чорної ради».

Василь Шкода — *Стародубовського [Стародубського] полку*. У тексті первісної редакції роману Василь Невольник розповідає, що визволити його з турецької неволі допоміг Гаврило Шкода, який звістку про його ув'язнення приніс на Січ. У такий спосіб про Невольника — тоді він називався ще Таранухою — довідався Божий Чоловік [18, 60].

Чи всі названі антропоніми в романі мали своїм джерелом саме цей список особового складу — однозначно стверджувати навряд чи можна. Однак не підлягає сумніву, що звідси запозичено напрочуд виразний двочленний антропонім Василь Невольник (і разом — Тарануха та Шкода), а також — прізвище/прізвисько Чепурного-Шрамка. Зрозуміло, що антропоніми Черевань, Сердюк (Сердюков), Шрамченко (Шрамко) були відомі Кулішеві з дитинства, однак рішення наділити ними персонажів роману було значною мірою продиктоване бажанням автора спертися на документальні джерела. Одним із них, як бачимо, слугували «Ведомости о малороссийских полках».

ЛІТЕРАТУРА

1. *Абрамов І. С.* Розшуки про П. О. Куліша й його батьківщину // Науковий збірник Ленінградського товариства дослідників української історії, письменства та мови. Київ, 1931. [Т.] III. С. 45—51.
2. *Дорошкевич О. К.* Реалізм і народність української літератури XIX ст. Київ: Наукова думка, 1986. 311 с.
3. *Івашків В.* Художня, літературознавча і фольклористична парадигма ранньої творчості Пантелеймона Куліша. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2009. 448 с.
4. Кирило-Мефодіївське товариство: У 3 т. / Упоряд. М. І. Бутич, І. І. Глизь, О. О. Франко. Київ: Наукова думка, 1990. Т. 2. 696 с.
5. *Кулеш П.* Киевские богомольцы в XVII столетии // Современник. 1846. Т. XLI. № 1. С. 62—121; № 2. С. 177—225; № 3. С. 297—343.
6. *Кулеш П.* Малороссийские рассказы. I. О том, от чего в местечке Воронеже высох Пешевцов став // Киевлянин. Книга первая, на 1840 год. Издал Михаил Максимович. Киев, 1840. С. 205—215.
7. [Кулеш П.] Из «Ведомостей о малороссийских полках», составленных к смотру во 1741 году // Наукові архівні фонди рукописів і фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Ф. 3—7. Од. зб. 523. 2 арк.
8. *Кулеш П.* Об отношении малороссийской словесности к общерусской. Эпilog к «Черной раде» // Тарас Шевченко в критиці. Київ: Критика, 2013. Т. I. Іх. 804 с.
9. *Кулеш П.* Повне зібрання творів. Листи. Київ: Критика, 2005. Т. I: 1841—1850 / Упоряд., комент. О. Федорук. 648 с.
10. [Кулеш П.] Чорна рада, або Нещаслива старосвіщина. Написав П. Куліш року Божого 1846 // Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Ф. 18. Од. зб. 31. 155 арк.
11. *Кривошея В. В., Кривошея І. І., Кривошея О. В.* Неурядова старшина Гетьманщини. Київ: Стилос, 2009. 432 с.

12. Максимович М. Об историческом романе г. Кулиша «Черная рада», 1857 г. (Письмо к Г. П. Галагану) // Русская беседа. 1858. Кн. 1 (9). С. 13—27.
13. Назаренко М. Опис некрополя в «Чорній раді»: Питання про джерела // Слово і Час. 2019. № 8. С. 46—55. doi.org/10.33608/0236-1477.2019.08.46-55
14. Нахлік Є. Пантелеймон Куліш: Особистість, письменник, мислитель: У 2 т. Київ: Український письменник, 2007. Т. 2. 462 с.
15. Реестра всего Войска Запорожского после Зборовского договора с королем Яном Казимиром, составленные 1649 года, октября 16 дня, и изданные по подлиннику О. М. Бодянским. Москва, 1875. XXXIV, 340 с.
16. Соколова С. В. Структурно-функціональні особливості антропонімів у романі П. Куліша «Чорна рада» // Література та культура Полісся. Ніжин, 2010. Вип. 59. С. 21—29.
17. Федорук О. Роман Куліша «Чорна рада»: Історія тексту. Київ: Критика, 2019. ві, 590 с.
18. Федорук О. Роман Пантелеймона Куліша «Чорна рада». Творча історія сцени на пасіці // Слово і Час. 2020. № 4. С. 51—63. doi.org/10.33608/0236-1477.2020.03.51-63

Отримано 13 червня 2020 р.

REFERENCES

1. Abramov, I. S. (1931). Rozshuky pro P. O. Kulisha i ioho batkivshchynu. *Naukovi zbirnyk Leninhradskoho tovarystva doslidnykiv ukrainskoi istorii, pysmenstvatomu*. Vol. 3. pp. 45-51. Kyiv. [in Ukrainian]
2. Doroshkevych, O. K. (1986). *Realizm i narodnist ukrainskoi literatury XIX st.* Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian]
3. Ivashkiv, V. (2009) *Khudozhnia, literaturoznavcha i folklorystychna paradyhma rannioi tvorchosti Panteleimona Kulisha*. Lviv: LNU im. I. Franka. [in Ukrainian]
4. Butych, M. I., Hlyz, I. I., & Franko, O. O. (Ed.) (1990). *Kyrylo-Mefodiivske tovarystvo*. (Vol. 1-3; Vol. 2). Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian and Russian]
5. Kulesh, P. (1846). Kiiievskii bogomoltsy v XVII stoletii. *Sovremennik*, 41 (1-3). [in Russian]
6. Kulish, P. (1840). Malorossiiskii rasskazy. I. O tom, ot chego v mesteчке Voronezhe vysokh Pieshevtsov stav. *Kiievlianin. Kniga pervaiia, na 1840 god. Izdal Mikhail Maksimovich*, pp. 205-215. Kiev. [in Russian]
7. [Kulish, P.] (the first half of the 1840s). Iz “Vedomostei o malorossiiskikh polkakh”, sostavlennykh k smotru vo 1741 godu. [Manuscript]. M. T. Rylsky Institute of Art History, Folklore and Ethnology of National Academy of Sciences of Ukraine. The Department of Manuscripts. (Fund 3-7, Folder 523). Kyiv. [in Ukrainian and Russian]
8. Kulish, P. (2013). Ob otnoshenii malorossiiskoi slovesnosti k obscherusskoi. Epilog k “Chornoi rade”. In *Taras Shevchenko v krytytsi*. Vol. 1. Kyiv: Krytyka. [in Russian]
9. Kulish, P. (2005). *Povne zibrannia tvoriv. Lysty*. Vol. 1. Kyiv: Krytyka. [in Ukrainian and Russian]
10. [Kulish, P.] (1846). *Chorna rada, abo Neshchaslyva starosvishchyna. Napysav P. Kulish roku Bozhoho 1846*. [Manuscript]. The Department of Manuscripts and Textual Studies. Shevchenko Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Ukraine (Fund 18, Folder 31). Kyiv. [in Ukrainian]
11. Kryvosheia, V. V., Kryvosheia, I. I., & Kryvosheia, O. V. (2009). *Neuriadova starshyna Hetmanshchyny*. Kyiv: Stylos. [in Ukrainian]
12. Maksymovych, M. (1858). Ob istoricheskom romane g. Kulisha “Chornaia rada”, 1857 g. (Pismo k G. P. Galaganu). *Russkaia beseda*, 1, pp. 13-27. [in Russian]
13. Nazarenko, M. (2019). Opys nekropolia v “Chornii radi”: Pytannia pro dzherela. *Slovo i Chas*, 8, pp. 46-55. doi.org/10.33608/0236-1477.2019.08.46-55 [in Ukrainian]
14. Nakhlik, Ye. (2007). Panteleimon Kulish: Osobystist, pysmennyk, myslytel (2 vols; vol. 2). Kyiv: Ukrainskyi pysmennyk. [in Ukrainian]
15. Bodianskii, O. M. (Ed.) (1875). *Reiestra vsego Voiska Zaporozhskogo posle Zborovskogo dogovora s korolem Yanom Kazimirom, sostavlennyye 1649 goda, oktobra 16 dnia*. Moscow. [in Ukrainian and Russian]

16. Sokolova, S. (2010). Strukturno-funktsionalni osoblyvosti antroponiv u romani P. Kulisha "Chorna rada", *Literatura ta kultura Polissia*, 59, pp. 21-29. [in Ukrainian]
17. Fedoruk, O. (2019). *Roman Kulisha "Chorna rada": Istoriia tekstu*. Kyiv: Krytyka. [in Ukrainian]
18. Fedoruk, O. (2020). Roman Panteleimona Kulisha "Chorna rada". Tvorchia istoriia stseny na pasitsi. *Slovo i Chas*, 4, pp. 51-63. doi.org/10.33608/0236-1477.2020.03.51-63 [in Ukrainian]

Received 13 June 2020

Oles Fedoruk, PhD
Shevchenko Institute of Literature,
4 M. Hrushevskoho st., Kyiv, 01001
e-mail: oles.fedoruk@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6202-541X>

SOURCES OF ANTHROPONYMS IN P. KULISH'S NOVEL "CHORNA RADA"

The paper analyzes different sources of anthroponyms in the original and final texts of P. Kulish's novel "Chorna Rada: Khronika 1663 Roku" ("The Black Council: A Chronicle of the Year 1663"). Three types of sources have been identified: the historical prototypes, names and surnames of Kulish's friends, and archival (documentary) records. In addition, numerous notes in the early editions of the Russian novel contain references to the works of various people (M. Markevych, D. Bantysh-Kamenskyi, V. Kokhovskiy, etc.). The last group of anthroponyms stands outside of the plot, and the paper does not focus on it. The historical and autobiographical sources of anthroponyms are generally known. Among the first are prototypes of two hetmans — Yakym Somko and Ivan Briukhovetskyi, military secretary M. Vukhaievych, regimental osaul M. Hvyntovka. The second group comprises the occasional characters Hordii Kostomara (a historian M. Kostomarov), Ivan Yusko (a teacher I. Yuskevych-Kraskovskiy), Hulak (M. Hulak, the founder of The Brotherhood of Saints Cyril and Methodius), Bilozerets (Kulish's brother-in-law V. Bilozerskyi), Petro Serdiuk (Kulish's close friend Petro Serdiukov), Oleksa Senchylo (teacher Oleksa Senchylo-Stefanovskiy). In the novel, Kulish drew the love line as a projection of his relationship with Oleksandra Bilozerska and her mother Motrona. The characters of Petro Shramenko, Lesia Cherevanivna and her mother Melaniia have an autobiographical basis. Accordingly, Lesia's name was also taken from real life. The third group of sources supplying the anthroponyms is archival records. The paper analyzes Kulish's extracts from the roster of Cossack regiments of the Hetmanate (1741). This source wasn't used previously. It contains the anthroponyms Vasyl Nevolnyk ('Slave'), Puhach, Petro Serdiuk, Taranukha, Chepurnyi, Cherevan, Tur, Shramko and Shramchenko, Shkoda, which the author used in various editions of the novel.

Keywords: *prototype, anthroponym, document, source.*